

12. Випперман В. Европейский фашизм в сравнении. 1922–1982 / В. Випперман; пер. с нем. А. Федорова. – Новосибирск, 2000.
13. Ђиркови' С.М. Срби међу евројским народима / Сима Ђиркови'. – Београд, 2004.
14. Елавич Б. Историја Балкан XX століття / Б. Елавич; пер. с англ. Р. Семків. – К., 2004.
15. Marjanovic J. Ustanak s narodnooslobođilacki pokret u Srbije 1941 / J. Marjanovic. – Beograd, 1963.
16. Петрович Р. Геноцид с благословения Ватикана / Р. Петрович; пер. с сербск. – Нижний Новгород, 1999.
17. Culinovic F. Okupatorska podjela Jugoslavije / F. Culinovic. – Beograd, 1970.
18. Овчаренко О.І. Югославія між Німеччиною та СРСР (1940–1941 рр.) / Олександр Овчаренко, Олена Сухушина // Вісник Черкаського Університету. Серія: історичні науки. – Вип. 202. – Ч. III. – Черкаси, 2011. – С. 61–72.
19. Документы внешней политики. 1940 – 22 июня 1941. – Т. XXIII. – В 2-х кн. – Кн. 2 (2 марта 1941 – 22 июня 1941). – Москва, 1998.
20. Хильгер Г., Мейер А. Россия и Германия. Союзники или враги? / Г. Хильгер, А. Мейер; пер. с англ. Л. А. Игоревского. – Москва, 2008.
21. Из директивы Гитлера № 25 от 27 марта 1941 г. О нападении на Югославию // Режим доступа: nurnbergprozes.narod.ru/011/9.htm.
22. Черчилль У. Вторая мировая война. – В 3-х кн. – Кн. 2. – Т. 3–4 / У. Черчилль; сокр. пер. с англ. – Москва, 1991.
23. Системная история международных отношений в двух томах / Под ред. А.Д. Богатурова. – Т. 1: События 1918–1945 годов. – Москва, 2007.
24. Задохин А.Г. Пороховой погреб Европы / А. Задохин, А. Низовский. – Москва, 2000.
25. Фогель Д. Германия и Юго-Восточная Европа / Д. Фогель // Вторая мировая война. Дискуссии. Основные тенденции. Результаты исследований. – Москва, 1996.
26. Шестаков А.В. Участие сербского духовенства в антифашистской борьбе в 1941 году / А. Шестаков // Военно-исторический журнал. – 2008. – № 2. – С. 56–59.
27. Дашичев В.И. Банкротство стратегии германского фашизма: Исторические очерки: Документы и материалы / В. Дашичев. – Т. 1. – Москва, 1973.
28. Директива Г. Димитрова Вальтеру (И. Тито) о задачах Компартии Югославии в войне (30 июня 1941 года) // Коминтерн и вторая мировая война. – Ч. II. После 22 июня 1941 г. / Отв. ред. К.М. Андерсон, А.О. Чубарьян. – Москва, 1997. – С. 106–107.
29. Гиренко Ю.С. Сталин – Тито / Ю. Гиренко. – Москва, 1991.
30. Аникеев А.С. Как Тито от Сталина ушел: Югославия, СССР и США в начальный период “холодной войны” (1945–1957) / А. Аникеев. – Москва, 2002.
31. Фейс Г. Черчилль. Рузвельт. Сталин. Война, которую они вели, и мир, которого они добились / Г. Фейс; пер. с англ. Л.А. Игоревского. – Москва, 2003.

Аннотация. *Сухушина Е.В. Коллаборационисты Сербии. Статья посвящена анализу сотрудничества политических деятелей Сербии с оккупационной гитлеровской властью, особенностям сербского коллаборационизма.*

Ключевые слова: *оккупация и разделение Югославии, Сербия, коллаборационисты, Совет комиссаров, “правительство национального спасения”*

Summary. *The article is devoted to the analysis of cooperation of Serbia's politicians with the Hitlerite occupation authorities, characteristics of Serbian collaboration.*

Key words: *occupation and division of Yugoslavia, Serbia, collaborationists, Council of Commissars, “Government of National Salvation”*

Надійшла до редакції 20.11.2011

Затверджена до друку 20.11.2011

УДК 94:050“1920”

Н.І. Земзюліна

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО ЖІНОК У 20-Х РР. XX СТОЛІТТЯ

Висвітлено теоретичні та практичні аспекти політики радянської влади, щодо активізації діяльності жінок по розбудові нової соціальної системи. Проаналізовано причини залучення жінок не лише до громадської роботи, а й надання реальної можливості доступу до представництва на місцевому рівні та в органах державної влади.

Ключові слова: *жіноче питання, представництво, кадрова політика радянської влади*

Більшовики Росії стали, мабуть, першими в історії управлінцями, які реформували не лише базисні суспільні та людські відносини, а саме соціальні стосунки між статями, і пов'язані з ними уявлення та символи. Декретами, прийнятими у грудні 1917 р., вони юридично надали жінкам усю повноту громадянських прав і свобод, зрівнявши їх із чоловіками перед обличчям закону. Цього, за їхньою логікою, було достатньо для забезпечення реальної рівності жінок у суспільстві. Ідеологи пролетарського жіночого руху О. Коллонтай, І. Арманд, Н. Крупська, К. Самойлова розраховували, окрім усього іншого, здійснити в країні ще одну революцію – змінити побут людини, остаточно ліквідувавши сферу "приватного життя" та її головну нішу – родину в якості джерела соціальної нерівності та несвободи жінки [1].

У цілому автори більшості праць, що з'явилися в перші роки радянської влади, виходили з настанов Леніна, який приділяв велику увагу розробці проблем здійснення рівноправності жінок у суспільстві. Він вважав, що початковим кроком соціалістичної революції на шляху вирішення жіночого питання має стати створення нового законодавства, яке радикально унормує рівноправність жінок і чоловіків у всіх сферах життя: "...Радянська республіка відразу знищила всі без виключення законодавчі сліди нерівності жінок, відразу забезпечила їм повну рівність за законом". Водночас "жіночий робітничий рух, – продовжував Ленін, – головним своїм завданням ставить боротьбу за реальну економічну та соціальну рівність жінок, а не тільки формальну" [2, 369]. Звідси "другий і головний крок – скасування приватної власності на землю, фабрики, заводи. Цим і лише цим відкривається дорога до повного та дійсного звільнення жінки..." [3, 185]. Наступним етапом досягнення фактичної рівності жінок із чоловіками вождь вважав залучення їх до суспільного виробництва: "Для повного звільнення жінки і для дійсної рівності її з чоловіком потрібно, щоб було громадське господарство, і щоб жінка брала участь в загальному продуктивному виробництві. Тоді жінка буде займати таке ж становище, як і чоловік". На його думку, "не може бути соціалістичного перевороту, якщо величезна частина трудящих жінок не візьме в ньому активної участі" [4, 204]. Кардинальним завданням Ленін вважав потребу "залучати дедалі ширші маси трудящого населення до користування демократичними правами і свободами і розширювати реальну можливість цього". Він закликав обирати жінок депутатами Рад, висувати в органи народного контролю, доручати їм агітаційну роботу [5, 157]. У привітанні Всеросійській нараді губернських жінвідділів у 1920 р. зазначав: "Участь жінок у партійній і радянській роботі набуває гігантського значення саме тепер, коли війна скінчилася, і мирна організаторська робота висунулася, сподіваюся, на довгий час, - на передній план" [6, 84]. А ще підкреслював: "Ми говоримо, що визволення робітників повинно бути справою самих робітників, так само і звільнення жінок-робітниць повинно бути справою самих жінок-робітниць..." [7].

Метою статті є висвітлення теоретичних та практичних аспектів політики більшовиків щодо активізації діяльності жінок із розбудови нової (комуністичної) соціальної системи. Йдеться про залучення жінок не лише до громадської роботи, а й надання реальної можливості доступу до представництва на місцевому рівні та в органах державної влади.

Керуючись класовим принципом, компартія прагнула направляти на керівну роботу передусім робітників і робітниць. Однак кадрів не вистачало. У 1924 р. серед працівників жінвідділів губерній і областей "пролетарії" становили тільки 22%, селянки – 4%, службовці та інтелігенція – 74% [8]. У зв'язку з тим, що жінпрацівників не вистачало, неодноразово поставало питання про можливість призначення на цю роботу чоловіків. Центральний комітет партії допускав і таку можливість. Один із його секретарів В. Куйбишев у "Листі обкомам і губкомам" у 1922 р. писав: "Через непорозуміння сформувався погляд, що керувати цією роботою можуть лише жінки і відсутність пристосованих працівників серед них в деяких організаціях висувається причиною не налагодженості роботи" [8]. Але повернути увагу чоловіків до роботи в жінвідділі не вдалося, усі завідувачі губернськими жінвідділами були жінками. Завдання, які стояли перед ними, були тісно пов'язані з політичною ситуацією в країні і загальною політикою більшовиків. Конституції РРФСР 1918 р. та УСРР 1919 р. законодавчо закріпили рівність політичних і громадянських прав жінок, надавши їм нарівні з чоловіками право обирати і бути обраними до всіх органів державної влади та управління. Уперше, за історію людства був закріплений конституційний принцип рівності двох статей, що було значним внеском у загальний процес емансипації жінок.

Відповідно до конституційних норм, чоловіки і жінки мали однаковий статус [9]. Жінки отримали право брати участь у виборах, і самі могли бути обрані до органів влади. Політичне

право обирати та бути обраним було пов'язане з іншим конституційним правом, яке оголошувалося обов'язком – працювати. З'єднання політичних прав з обов'язком працювати означало, що громадяни обох статей були зобов'язані трудитися, і лише на цій підставі вони могли бути суб'єктами політичних відносин. Ідея рівності чоловіків і жінок у Конституції 1918 р. мала жорстко ідеологічний, класовий характер.

Вона отримала подальший розвиток. У сталінській Конституції СРСР, затвердженій 5 грудня 1936 р., містилися важливі положення про рівноправність. У ст. 122 йшлося, що “жінці в СРСР надаються рівні права з чоловіком у всіх галузях господарського, державної, культурного і суспільно-політичного життя” [9, 34]. З одного боку, це положення було значним кроком у питанні досягнення конституційної рівності жінок і чоловіків, а з іншого, видається складним говорити про повне втіленні ідеї гендерної рівності двох статей, оскільки статус однієї статі “вирівнювався” за статусом іншої, і не були закладено норму про права людини, незалежно від статі.

Відтак досягнення політичної рівності жінки було реалізовано досить своєрідно. У житті вона – рівність – так і залишалася на рівні декларацій.

Провідним суб'єктом політики щодо жінок упродовж 1920–1930-х рр. була компартія, у складі якої жінки продовжували складати меншість. Надто у вищих партійних органах. У роки непу кількість жінок – членів партії навіть зменшилася в порівнянні з роками революції: у 1920 р. – жінки становили 11% членів ВКП(б), у 1922 р. – 7,8%, у 1924 р. – 8,6%, у 1926 р. – 12,8% [9].

Матеріали перепису службовців радянських установ 1918 р. показують, що серед комуністів – працівників центральних органів здебільшого були чоловіки. У всіх наркоматах налічувалося всього близько 90 жінок – членів РКП(б) (15,6%). У деяких жінки становили значну частку комуністів: понад 30% було їх у наркоматі охорони здоров'я, наркоматі праці, наркоматі торгівлі і промисловості, НКВС, близько 25% – у наркоматі землеробства, наркоматі юстиції, наркоматі фінансів. 17 комуністок займали керівні посади в наркоматах, працювали начальниками управління, завідувачами відділами та їхніми помічниками, завідувачами підвідділами, секціями, бюро, інструкторами; 48 комуністок трудилися діловодами, секретарями, конторником, друкарка [10]. За відповідями на питання про попередню діяльність 73 комуністок можна дізнатися, що найзначнішу групу склали колишні радянські працівники (13,7%), які служили в господарських органах (8,2%), а також у сфері освіти, охорони здоров'я та культури, соціального страхування (17,8%); частина комуністок (13,7%) мали досвід роботи в радянських установах. 5 жінок – службовців вказали, що рекомендовані на роботу “відомими діячами партії і держави”, 9 – народним комісаром, колегією наркомату або членом колегії наркомату; 12 – партійним працівником або парторганізацією. Велика ж частина була рекомендована товаришами по службі. 18,3% комуністок вступили в партію до і в період революції 1905–1907 рр. Усього комуністок із стажем до 1917 р. було близько 50% [10]. Ці статистичні матеріали відображають реалії на території РРФСР, стосовно ж УСРР вони будуть іншими – через відомі ідеологічні, ментальні та історичні тенденції.

На початок 1920-х рр. населення України становило приблизно 25,5 млн осіб. Із цієї кількості на селі мешкало 20,9 млн, у містах – 4,6 млн. Отже, понад 80% населення України були селянами. До того ж штучно поділеними більшовиками за майновим цензом на безземельних бідняків (сільський пролетаріат), середняків, заможних, т.зв. куркулів.

Щодо пролетарського керівного авангарду, то це було лише декларативною демагогією. Серед комуністичних лідерів, які по-справжньому визначали подальші перспективи країни, не було жодного робітника від верстата чи селянина від плуга. Проте, ідея світової революції мала бути “втілена в життя” саме робітничо-селянськими масами.

На думку М. Журби, феномен більшовизму виявив себе насамперед у встановленні диктаторського режиму, що офіційно репрезентував волю індустріального робітництва з відповідною ідеологією класового пролетарського інтернаціоналізму в країні, де класичних пролетарів разом з кустарями було не більше 10% працездатного населення, а більшість його становили селяни [11]. Справжні місце і роль КП(б)У в громадсько-політичній структурі українського суспільства 1920-х рр. на сьогодні являється об'єктом багатьох досліджень, що є одними із актуальних питань історіографії. У працях сучасних українських

дослідників, присвячених питанням діяльності РКП(б) чи КП(б)У, наголошується, що це була ніяка не гуманно-альтруїстична організація без соціального та національного обличчя, а агресивне партійне утворення з жорстко вираженою соціальною та національною ієрархією, що об'єдналося навколо своїх фанатичних лідерів.

Звертаючись до висвітлення логіки кадрової партійної політики, зазначимо, що прийом у саму компартію відбувався лише на підставі соціальної приналежності, сприйняття марксистсько-ленінської теорії про класову боротьбу, особистої відданості вождям (керівництву). Склад КП(б)У мав поповнюватися чи не виключно пролетарями та представниками найбільшого селянства. У цілому кадрові питання для більшовиків були самими нагальними. Протягом усього існування радянської влади не було жодного з'їзду партії чи загальнопартійної конференції, де тією чи іншою мірою не розглядалися б питання кадрової політики.

Потрібно зазначити, що з часів революції новостворений режим започаткував свої традиції політичного та адміністративно-господарчого керівництва. Ключовим принципом став нерівень освіти чи професійності, а соціальна приналежність того чи іншого кандидата на керівну посаду.

Щодо опіки жінок показовими були звітні кампанії, де можна було мовою статистики показати здобутки та досягнення. Як приклад, ми наведемо статтю Миколаєвої з "Селянки України" [12] за 1924 р., а саме тези з доповіді М. Калініна на II Всеукраїнському з'їзді робітниць та селянок:

"Жінка в Радянському Союзі. Велика Жовтнева революція звільнила трудящу жінку від гніту та безправ'я і поставила її нарівні з чоловіком. Нині на всьому просторі Союзу Радянських Соціалістичних Республік робітниці та селянки беруть безпосередню участь в державному будівництві. Жінки у нас користуються правом не тільки обирати, а й бути обраними до Рад. Правда, це право цілком поки-що використовується лише робітницями, які майже всі беруть участь у перевиборчих кампаніях. Селянки по своїй невідповідності, по своїй неосвіченості не використовують цілком свого права. Але все ж таки ми бачимо, що число робітниць та селянок у Радах з кожним днем збільшується. Про це говорять нам такі цифри.

Року 1922 у наших Сільрадах на 100 чоловіка приходилася одна жінка, року 1923 стало вже на 100 – 3 жінки. У Райвиконкомах року 1922 жінок було 0,3%, тобто менше ніж три жінки на 1000 чоловік, року 1923 збільшилося жінок до 0,5%, тобто стало 5 жінок на 1000. В Округових Виконкомах року 1922 було на 100 – 1,9% – або коло 2 жінок, року 1923 збільшилося жінок до 2,1% – або трохи більше, ніж 2 жінки на 100. У Губвиконкомах року 1922 на 100 було 2,3% – або більше ніж 2 жінки, року 1923 стало 3,1% – тобто більше, ніж 3.

Як бачимо, взяті нами цифри за два роки показують нам на те, що число жінок у наших виборних органах з кожним роком збільшується. Вище ми навели цифри про участь жінок в керуванні державою на території цілого Союзу Радянського. Тепер-же розглянемо цифри українські, тобто участь, жінки в виборних органах Української Радянської Соціалістичної Республіки. Року 1922 в сільрадах по Україні було 2778 жінок – або 2 жінки на 100 чоловіка, року 1923 стало їх 12241 – або 12 жінок на 100 чоловіка. У райвиконкомах року 1922 було 7 жінок, року 1923 число жінок збільшилося до 13. В Округових Виконкомах року 1922 було 12 жінок, року 1923 – 24 стало. Як бачимо, що перші й другі цифри (тобто по всьому Союзові Радянському і по Україні) говорять нам одне й те ж, а саме: число жінок у виборних радянських органах з кожним роком збільшується, але все ж таки участь їхня там поки-що незначна. Селянки України, наприклад, ставлять із себе 54% або на 100 чоловіка населення приходиться 54 жінки. А загляньте до сільрад – селянок там ледве помітно, дуже мало є їх її сільрадах. То говорить нам про те, що жінки селянки у нас мало втягнуті в державну роботу.

Ми всі добре знаємо, що найлегше притягнути до праці жінку, яка вже свідомо, яка розуміє завдання трудящих. А щоб жінка була свідомою, треба їй пройти школу комунізму. Школою комунізму для широких жіночих верств у нас є делегатські зібрання. На цих зібраннях виховуються сотні й тисячі кращих радянських робітників, робітниць та селянок. Делегатські зібрання з кожним днем набирають дедалі більшого значення й виростають. У всьому Союзі Радянському ми маємо 209000 делегаток, із них селянок 121000. Коли ми візьмемо число населення-селянок та порівняємо з числом делегаток – селянок, то прийдеться по делегатці на 400 селянок. А коли візьмемо робітниць, то їх буде по делегатці на 12 робітниць.

Різниця між робітницями та селянками величезна. Це ще раз каже про те, що треба як найактивніше повести роботу серед селянок. Що більше у нас буде делегаток, що активніше вони братимуться до роботи, то більше жінок буде в наших радянських установах. Уже й

зараз із складу 209000 делегаток стали до практичної роботи майже 60000 делегаток, що працюють в державних, кооперативних, професійних та інших установах.

В Україні року 1922 було 8277 делегаток, року 1923 стало 12332. Зібрань делегаток-селянок року 1922 було 8189, року 1923 – 26712. Перевибори цього року збільшили число делегаток: зараз ми маємо по всьому Союзові коло 400000 делегаток. Серед делегаток увесь час провадиться ліквідація неписьменності. У містах, наприклад, делегатські зібрання цілком ліквідували свою неписьменність. Делегатські зібрання дають делегаткам культурний розвиток, політичну освіту та привчають їх до громадської роботи.

Дуже мало жінок бачимо ми в кооперації. На увесь Союз Радянський працюють безпосередньо в кооперації понад 7000 жінок. Таке число як то кажуть, капля в морі. Треба нам дбати, щоб жінок більше було в кооперації.

Делегатські зібрання на селах повинні не тільки обиратися, а треба щоб вони проводили систематичну роботу. Треба дбати про те, щоб ці зібрання акуратно відбувалися, а також щоб із делегаток обирати робітників до комітетів Взаємодопомоги кооперативів та інших радянських органів. Робота селянки в радянських державних органах має велике значення для нашого радянського будівництва. Часто буває так, що скарга жінки одиночки, яка немає чоловіка, залишається “голосом крикуна в пустелі”, а коли в сільрадах та інших установах сидітимуть селянки, вони завжди допоможуть жінці.

Наша теперішня жінка далеко відійшла від колишньої жінки, але ще багато роботи чекає на неї. Жінки міста й села, робітниця та селянки повинні ще з більшим завзяттям узятися за роботу, щоб виконати заповіт товариша Леніна: “Мільйони й мільйони робітниць та селянок повинні взяти участь у політичному житті держави”.

Отже, питання залучення жінок до громадської та партійної (державної) роботи було, в першу чергу, питанням політичним, а вже потім кадрово потрібним. Соціальний склад комуністок свідчить, що серед них були робітниця, селянки, службовці, але співвідношення між ними відрізнялося від співвідношення між соціальними групами членів партії – чоловіків. Соціальний склад членів партії – жінок був менше пролетарським, що видно по групі селянок, особливо нечисленною у порівнянні з групою селян. Пояснюємо це тим, що основні кадри селян-комуністів прийшли до партії через Червону армію. Селянки ж безвиїзно перебували в селі і не могли стати об'єктом комуністичної пропаганди: партійна робота на селі в перші роки революції була дуже слабкою, щоб завоювати скільки-небудь широкі селянські верстви. Говорячи про сільську кооперацію, то легко помітити, що справи там у рази гірші, ніж у робітничому середовищі. З метою більшого залучення жінок до партії керівництво РКП(б)/КП(б)У рекомендувало практикувати спеціальні агітаційні і організаційні заходи (особливі збори робітниць, спеціально посилена пропаганда серед них, посилка більшої кількості працівників-пропагандистів і організаторів на фабрики зі значною кількістю робітниць). Власне делегатські збори були “першим резервом” вступу робітниць до партії [13].

Серед причин, що гальмували вступ трудівиць у партію, були важкі побутові умови. Це видно зі звіту жінвідділів ЦК РКП(б) у 1924 році. “Жовтнева революція, – зазначалося в ньому, – зрівняла жінок у всіх політичних правах із чоловіками. Але... революція не могла розкріпачити трудящих жінок від робіт, що відбирають багато часу і сил – обов'язків по домашньому господарству, догляду за дітьми та ін. Побут міцно тримає жінку і не пускає її в партію, перебування в якій накладає свої обов'язки. Питання про масове залучення трудящих жінок у партію, питання про зростання числа комуністок є значною мірою питання розкріпачення жінок від пут домашнього вогнища” [14, 372].

Комуністична партія, будучи єдиним суб'єктом державної гендерної політики у 1920-і рр., створила систему спеціальних установ, що займалися вирішенням конкретних завдань, пов'язаних із залученням жінок утворення “світлого” суспільства. До неї входили: жінвідділи з інститутами делегатських зборів при парткоммах; комітети з поліпшення праці та побуту жінок при виконкоммах Рад; жіночі комісії і жінпрофінформатори у профспілках; сектори з роботи серед жіночої молоді при ЦК РКСМ. Провідною інституцією залучення до управлінської роботи на селі залишалася кооперація. Саме тому партійне керівництво поставило фактично на одні рейки контроль за роботою партійних осередків та кооперуванням селян. Ці два напрями – одержавлення й ідеологізація чоловічого та жіночого населення були ключовими в подальшій долі більшовицького режиму.

Література

1. Арманд И.Ф. Статьи, речи, письма / И. Арманд. – Москва, 1975; Коллонтай А.М. Избранные статьи и речи / А. Коллонтай. – Москва, 1972; Крупская Н.К. Женщина Страны Советов – равноправный гражданин / Н. Крупская; сб. статей, 1917–1937. – Москва, 1938; Николаева К.И. Ленин и раскрепощение трудящейся женщины / К. Николаева. – Ленинград, 1924; Самойлова К.Н. Работницы в Российской революции / К. Самойлова. – Петроград, 1919.
2. Ленин В.И. Международный день работниц / В. Ленин // Полное собрание сочинений (далее – ПСС). – Москва, 1957. – Т. 42.
3. Ленин В.И. Речь на I Всероссийском съезде работниц 19 ноября 1918 г. / В. Ленин // ПСС. – Т. 37.
4. Ленин В.И. О задачах женского рабочего движения в Советской республике / В. Ленин // ПСС. – Т. 39.
5. Ленин В.И. К женщинам – работницам / В. Ленин // ПСС. – Т. 40.
6. Ленин В.И. Приветствие Всероссийскому совещанию губженотделов / В. Ленин // ПСС. – Т. 42.
7. Чирков П.М. Решение женского вопроса в СССР: 1917–1937 / П. Чирков. – Москва, 1978. – 356 с.
8. История Советской Конституции 1917–1956 (в документах). – Москва, 1957. – 457 с.
9. Миловидова Э. Женский вопрос и женское движение / Э. Миловидова; хрестоматия. – Москва; Ленинград: Госиздат, 1929. – 392 с.
10. Дробижев В. Коммунисты в центральных органах управления РСФСР (Некоторые результаты обработки с помощью ЭВМ материалов переписи служащих советских учреждений в 1918 году) / В. Дробижев, Е. Пивовар // Вопросы истории КПСС. – 1985. – Апрель.
11. Журба М.А. Доктринальні засади та функціональні виміри поширення інтернаціоналізму в українському селі / М. Журба // Етнонаціональні та міжнародні аспекти діяльності громадських об'єднань українського села (20–30 рр. ХХ ст.). – К.: Наук. світ, 2002. – С. 110–203.
12. Селянка України. – 1924. – № 2. – С. 1–2.
13. Мойрова В. Работница в "Ленинском" призыве / В. Мойрова // Коммунистка. – 1924. – № 4. – С. 5–6.
14. КПРС у резолюціях та рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. – К., 1980. – Т. 2.

Аннотация. *Земзюлина Н.И. Особенности кадровой и социальной политики советской власти в отношении женщин в 20-х гг. XX века. Раскрыты теоретические и практические аспекты политики советской власти, в отношении деятельности женщин, по обустройству новой социальной формации. Проанализированы причины по которым женщины получили возможность активно участвовать не только в общественной работе, но и быть представленными в органах государственной власти и местного самоуправления.*

Ключевые слова: *выдвиженчество, женский вопрос, кадровая политика советской власти*

Summary. *Zemzyulina N.I. Theoretical and practical aspects of Soviet authorities' policy regarding revitalization of activities performed by women on establishment of new social system have been illustrated. The reasons for not only involving women in public work, but for providing an opportunity to participate in representation on a local level have been analyzed.*

Key words: *women's issue, representation, human resources policy*

Надійшла до редакції 20.11.2011

Затверджена до друку 20.11.2011

